

Eigen gelijk eerst

Burgers maken zich zorgen over de toenemende polarisatie in de samenleving; in Nederland maar ook daarbuiten. Deze polarisatie zou leiden tot een maatschappij waarin het samenleven plaats heeft gemaakt voor vormen van tribalisme, waarbij mensen zich niet meer identificeren met de samenleving als geheel, maar met de groep waar men zich deel van voelt. Heeft het humanisme z'n langste tijd gehad, en keren we terug naar een pre-moderne vorm van collectivisme, gebaseerd op groepsidentiteit en sectarisme?

Het menselijk samenleven wordt gedreven door een hang naar conformatie alsook naar de behoefte zich te onderscheiden t.o.v. andere groepen. Elke groep, (sub)-cultuur of samenleving lijkt daarbij gecentreerd rondom een aantal 'heiligdommen': geloofsovertuigingen, personen, historische gebeurtenissen, plaatsen, etc. Het behoren tot een groep vereist het erkennen van deze heiligdommen, en vaak het afwijzen (of, in situaties van conflict, zelfs beschimpen of vernietigen) van de heiligdommen van andere groepen.

Vaak wordt daarbij een beroep gedaan op concepten als Waarheid (het Ware geloof, de feiten, etc) of morele superioriteit. De moderne westerse cultuur, gebaseerd op de idealen van de Verlichting en het humanisme, heeft zich altijd kritisch opgesteld tegen dergelijke vormen van collectivisme.

Aan de hand van de in 2021 in het Nederlands verschenen bestseller van Jonathan Haidt (*het Rechtvaardigheidsgevoel*) zullen we de evolutie van het menselijk samenleven en de rol van religie, moraal en politiek daarin onder de loep nemen.

Achtergrond

Aristoteles definieerde de mens als een zoon politikon (sociaal-politiek dier), oftewel een wezen dat middels coöperatie en wedijver, binnen de sociale context, probeert sturing en betekenis te geven aan het leven, voorbij het louter overleven. Sinds de Verlichting en de industriële revolutie wordt de mens

(vooral binnen de economische wetenschap) gezien als homo economicus: een individualistisch en rationeel wezen dat zijn gedrag bepaalt op basis van een afweging van individuele kosten en baten. Moreel-ethische kwesties werden gedefinieerd als een rationele afweging van nut of belangen, vertaald in geluk versus schade. Emile Durkheim zag de mens als homo suplex: een wezen dat zich bekommert om zijn eigen belang, alsook op kan gaan in de groep en zich opoffert voor het algemeen belang.

Cursusnummer	x22WV-2F01
Docent	<i>Edward van der Tuuk</i> Edward van der Tuuk studeerde sociale filosofie, wetenschap & samenleving, en ethiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij studeerde af op de ethische implicaties van de wettelijke erkenning van 'intrinsieke waarde' in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren en de Wet op de Dierproeven in relatie tot moderne biotechnologie. Hij verzorgt cursussen voor HOVO en andere instellingen.
Vakgebied	Filosofie
Seizoen	2022-winter/voorjaar
Dag	Maandag
Inschrijven voor	ma 17 jan. 2022
Tijd	10.45-12.45
Cursusdata	24-jan., 31-jan., 07-feb., 14-feb., 28-feb., 07-mrt., 14-mrt., 21-mrt., 28-mrt., 04-apr.
Prijs	€ 232,-
Aantal colleges	10
Werkvorm	Hoorcollege met ruimte voor vragen en discussie

Cursusmateriaal	Samenvatting, te downloaden op https://zoionpolitikon.wordpress.com/ (kosteloos). Aanbevolen literatuur (zelf aanschaffen): Jonathan Haidt: 'Het rechtvaardigheidsgevoel; waarom wij niet allemaal hetzelfde denken over politiek en moraal'.
Opmerkingen	Deze cursus wordt ook online aangeboden. Wilt u de cursus online volgen, dan schrijft u zich in bij cursus 22WV-4onl-2F01